

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna, soudce Ondřeje Mrákoty a soudkyně Michaely Bejčkové v právní věci žalobce: **A. M.**, zast. advokátem Mgr. Petrem Václavkem, Opletalova 1417/25, Praha 1 – Nové Město, proti žalované: **Komise pro rozhodování ve věcech pobytu cizinců,** náměstí Hrdinů 1634/3, Praha 4 – Nusle, proti rozhodnutí žalované ze dne 24. 8. 2022, čj. MV-71623-31/SO-2021, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 11. 2022, čj. 55 A 48/2022-61,

takto:

I. Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 25. 11. 2022, čj. 55 A 48/2022-61, **se ruší**.

II. Rozhodnutí žalované ze dne 24. 8. 2022, čj. MV-71623-31/SO-2021, **se ruší** a věc **se vrací** žalované k dalšímu řízení.

III. Žalovaná je **povinna** zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení ve výši 29 570 Kč, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám advokáta Mgr. Petra Václavka.

Odůvodnění:

[1] Tento rozsudek lze označit jako variaci na pobytové právo. Jde o zamítnutí žádosti o vydání povolení k přechodnému pobytu rodinného příslušníka občana Evropské unie na českém území pro ohrožení bezpečnosti státu [§ 87e odst. 1 písm. f) zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky]. NSS se však v rozsudku dotkl celé palety právních problémů spojených právě s pobytovými řízeními - od utajovaných informací, přes výklad pojmu ohrožení bezpečnosti státu, procesního postavení rodinných příslušníků cizince až po rodinný život a zákaz nutit českého občana k opuštění vlasti (včetně souvisejícího výkladu čl. 20 Smlouvy o fungování EU).

I. Vymezení věci

[2] Ministerstvo vnitra žalobci v minulosti neprodloužilo povolení k dlouhodobému pobytu za účelem podnikání. Žalobce se od té doby opakovaně domáhá udělení nejrůznějších pobytových oprávnění. Řízení mají společné to, že jeho žádosti jsou zamítány na základě utajovaných informací.

[3] V nynější věci ministerstvo vnitra rozhodnutím ze dne 3. 3. 2021 zamítlo žádost žalobce o vydání povolení k přechodnému pobytu rodinného příslušníka občana Evropské unie na českém území, neboť tu je důvodné nebezpečí, že žalobce ohrozí bezpečnost státu [§ 87e odst. 1 písm. f) zákona o pobytu cizinců]. Současně se zamítnutím žádosti ministerstvo stanovilo žalobci lhůtu 35 dnů k vycestování z území (§ 87e odst. 4 zákona o pobytu cizinců).

[4] Ministerstvo vyšlo ze dvou utajovaných informací. Zatímco na základě starší utajované informace v minulých řízeních dospělo k závěru, že žalobce ohrožuje veřejný pořádek, po zohlednění novější utajované informace (která tu původní aktualizovala a rozšířila) dospělo k závěru, že žalobce již představuje hrozbu pro bezpečnost státu.

[5] Žalobce následně neuspěl se svým odvoláním ani žalobou podanou ke krajskému soudu (rozsudek krajského soudu ze dne 15. 12. 2021, čj. 77 A 89/2021-93). První rozsudek krajského soudu však NSS zrušil rozsudkem ze dne 27. 4. 2022, čj. 2 Azs 17/2022-60. Nato krajský soud zrušil rozhodnutí žalované a věc jí vrátil k dalšímu řízení (rozsudek ze dne 29. 6. 2022, čj. 77 A 89/2021-220). Žalovaná poté žalobcovo odvolání rozhodnutím ze dne 24. 8. 2022 opětovně zamítla a žalobu proti tomuto rozhodnutí krajský soud zamítl zde přezkoumávaným rozsudkem.

II. Shrnutí argumentů kasační stížnosti a vyjádření žalované komise

[6] Rozsudek krajského soudu napadl žalobce (stěžovatel) obsáhlou kasační stížností. Namítl následující pochybení krajského soudu (jednotlivé argumenty NSS blíže rozvede dále):

- zaměňování obou zákonných důvodů, pro které lze žádost zamítnout (ohrožení bezpečnosti státu a závažného narušení veřejného pořádku);
- chybný výklad důvodu zamítnutí stěžovatelovy žádosti spočívajícího v ohrožení bezpečnosti státu;
- chybné hodnocení utajovaných informací, které nemohly svědčit závěru, že stěžovatel představuje ohrožení bezpečnosti státu (především jejich neaktuálnost);
- porušení procesních práv stěžovatele ve vztahu k utajovaným informacím;
- nedostatečné zodpovězení otázky, zdali se rodinní příslušníci stěžovatele měli účastnit správního řízení jako fakultativní účastníci podle § 27 odst. 2 správního řádu;
- nejednání s rodinnými příslušníky stěžovatele jako s osobami zúčastněnými na řízení;
- nesprávný výklad čl. 14 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a z něj plynoucího zákazu nutit občana České republiky k opuštění vlasti.

[7] S kasační stížností stěžovatel spojil i návrh na přiznání odkladného účinku, o kterém však NSS nerozhodoval, neboť o kasační stížnosti rozhodl bezodkladně.

[8] Žalovaná ve vyjádření ke kasační stížnosti odkázala na odůvodnění svého rozhodnutí a na rozsudek krajského soudu. Navrhla zamítnutí kasační stížnosti.

III. Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

[9] Kasační stížnost je důvodná.

[10] Před samotným věcným posouzením NSS pro úplnost uvádí, že jeho dřívější rozsudek v této věci (čj. 2 Azs 17/2022-76) nijak neovlivnil nynější věcný přezkum. Původní rozsudek krajského soudu zrušil NSS z důvodu, že se všichni členové rozhodujícího senátu krajského soudu neseznámili s obsahem utajovaných informací, a dále proto, že krajský soud libovolně zaměňoval důvody zamítnutí žádosti o vydání povolení k přechodnému pobytu spočívající v ohrožení bezpečnosti státu a v závažném narušení veřejného pořádku. Jinými věcnými otázkami se NSS v dřívějším rozsudku nezabýval.

III.A. *K záměně důvodů „ohrožení bezpečnosti státu“ a „závažného narušení veřejného pořádku“*

[11] Stěžovatel předně namítl, že krajský soud opětovně (v rozporu s právním názorem NSS v rozsudku 2 Azs 17/2022) zaměňoval oba zákonné důvody, pro které lze zamítnout žádost o vydání povolení k přechodnému pobytu (*ohrožení bezpečnosti státu* a *závažné narušení veřejného pořádku*).

[12] Toto pochybení NSS krajskému soudu dříve skutečně vytkl. Krajský soud se však závazným právním názorem řídil. Jsou to především body 37, 41 a 42 rozsudku krajského soudu, které NSS přesvědčily, že krajský soud právní názor respektoval a obsah utajovaných informací hodnotil již pouze ve vztahu k ohrožení bezpečnosti státu (body 37 a 41 rozsudku krajského soudu). V bodě 39 rozsudku však krajský soud (shodně jako v dřívějším zrušeném rozsudku) uvedl: „*Žalovaný nemusí striktně rozlišovat mezi důvody veřejného pořádku a důvody veřejné bezpečnosti*“. Zde NSS souhlasí se stěžovatelem, že tato věta je v kontextu zbytku rozsudku matoucí a ani NSS z navazujícího textu nerozumí, co chtěl krajský soud touto větou (která je v rozporu s předchozím právním názorem NSS) sdělit. Pro posouzení věci je však rozhodné, že ze zbytku rozsudku je zřejmé, že krajský soud hodnotil obsah utajovaných informací již pouze ve vztahu k ohrožení bezpečnosti státu. Tato námitka tedy není důvodná.

III.B. *K výkladu pojmu „ohrožení bezpečnosti státu“*

[13] K práci soudu s utajovanými informacemi, kterou stěžovatel rovněž kritizuje, nemá NSS žádnou kritiku. Již v minulosti NSS uvedl, že jistá omezení při práci s utajovanými informacemi jsou nezbytná, plynou z povahy věci a odpovídají ústavně chráněným hodnotám. Pokud by snad v odůvodnění rozhodnutí musel soud či správní orgán přesně a jmenovitě uvést veškeré skutečnosti, které z utajovaných informací plynou, ztratilo by jejich utajení smysl. Takový postup by ohrozil jiná ústavně chráněná práva a hodnoty, typicky ochranu bezpečnostních zájmů státu a ochranu práv jiných osob (rozsudek ze dne 7. 2. 2022, čj. 10 Azs 438/2021-47, č. 4328/2022 Sb. NSS, část III.A.). Toto omezení práva na spravedlivý proces je však vyváženo tím, že do utajovaných informací nahlíží soudy.

[14] Odůvodnění soudu proto muselo být relativně obecnější, neboť jinak by soud vyzradil obsah utajované informace. Krajský soud proto obecně vymezil důvod ohrožení bezpečnosti státu (body 38 a 41 rozsudku). Dále soud zhodnotil obsah obou utajovaných informací a dospěl k závěru, že obě informace v jejich souhrnu osvědčují závěr o ohrožení bezpečnosti státu stěžovatelem. Konkrétně krajský soud uvedl, že utajované informace vypovídají o stěžovatelově „*nežádoucí činnosti ve vztahu ke kriminálnímu prostředí, která se postupem času stupňuje*“ (zatímco starší utajovaná informace osvědčovala pouze stěžovatelovo ohrožení veřejného pořádku, novější utajovaná informace, která starší utajovanou informaci aktualizovala a rozšiřovala, již podle krajského soudu osvědčovala stěžovatelovo ohrožení bezpečnosti státu - srov. body 40 - 43 rozsudku krajského soudu). Krajský soud tak podobně jako správní orgány sdělil „podstatu důvodů“ zakládajících *ohrožení bezpečnosti státu* (10 Azs 438/2021, bod 23).

[15] Klíčová část této námitky je kritika výkladu „ohrožení bezpečnosti státu“, které žalovaná i krajský soud vyložily též „*jako ohrožení života, zdraví a (značných) majetkových hodnot v případě násilné či hospodářské trestné činnosti*“. Tento výklad je dle stěžovatele příliš široký. NSS se stěžovatelem souhlasí.

[16] Podle § 87e odst. 1 písm. f) zákona o pobytu cizinců ministerstvo zamítne žádost o vydání povolení k přechodnému pobytu, jestliže je důvodné nebezpečí, že by žadatel mohl ohrozit bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušit veřejný pořádek. Tato norma provádí do českého právního řádu čl. 27 směrnice 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států[1] (shodně např. nedávný rozsudek NSS ze dne 20. 12. 2022, čj. 5 Azs 286/2022-42, bod 21 a tam citovaná judikatura). V dané věci není sporu, že stěžovatel je rodinným příslušníkem občana Unie, konkrétně je otcem české občanky mladší 21 let.

[17] Článek 27 odst. 1 směrnice 2004/38/ES stanoví, že členské státy smějí omezit svobodu pohybu a pobytu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků bez ohledu na státní příslušnost z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví. Uvedené důvody směrnice blíže nedefinuje.

[18] Směrnice i zákon o pobytu cizinců v uvedených ustanoveních pracují s důvodem „veřejný pořádek“. Ve spojitosti s dalším důvodem hovoří směrnice o „veřejné bezpečnosti“, zákon o pobytu cizinců hovoří o „bezpečnosti státu“.

[19] Soudní dvůr již dospěl k závěru, že pojem „národní bezpečnost“ obsažený v belgickém pobytovém zákoně (který rovněž provádí směrnici) odpovídá pojmu „veřejná bezpečnost“ dle čl. 27 odst. 1 směrnice (rozsudek velkého senátu SDEU ze dne 22. 6. 2021, *Ordre des barreaux francophones et germanophone a další*, C-718/19, EU:C:2021:505, bod 59). Proto pojem „bezpečnost státu“ obsažený v českém zákoně o pobytu cizinců rovněž odpovídá pojmu „veřejná bezpečnost“ ve smyslu směrnice. Při jeho výkladu je tedy třeba vyjít z judikatury Soudního dvora.

---

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Úřední věstník L 158, 30/04/2004 S. 0077 – 0123).

[20] „Veřejná bezpečnost“ podle čl. 27 odst. 1 směrnice „*zahrnuje vnitřní i vnější bezpečnost členského státu a může být dotčena zásahem do funkčnosti základních institucí a veřejných služeb, jakož i přežití obyvatelstva, stejně jako nebezpečím vážného narušení vnějších vztahů nebo mírového soužití národů anebo zásahem do vojenských zájmů*“. Pod pojem „veřejná bezpečnost“ „*spadá boj proti kriminalitě spojené s nedovoleným organizovaným obchodem s omamnými látkami*“ či „*proti terorismu*“ (komplexně rozsudek velkého senátu SDEU ze dne 13. 9. 2016, *CS*, C-304/14, EU:C:2016:674, bod 39, s citací starší judikatury). Pro účely odůvodnění výjimky z práva pobytu občanů Unie či jejich rodinných příslušníků je nutno pojmy „veřejný pořádek“ a „veřejná bezpečnost“ vykládat restriktivně (tamtéž, bod 37, s citací početné starší judikatury).

[21] Uvedené závěry potvrzuje i Evropská komise ve *Sdělení o pokynech pro lepší provádění a uplatňování směrnice 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států*.[2] Členské státy si podle komise uchovávají volnost určit požadavky veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti v souladu se svými potřebami, které se mohou lišit v závislosti na členském státě a na období. Nicméně pokud tak činí v souvislosti s používáním směrnice, musí tyto požadavky vykládat restriktivně. Je zásadní, aby členské státy jasně definovaly chráněné zájmy společnosti a jasně rozlišovaly mezi veřejným pořádkem a veřejnou bezpečností. Veřejná bezpečnost nemůže být rozšířena na opatření, na která se může vztahovat veřejný pořádek. Veřejná bezpečnost je obecně vykládána tak, že zahrnuje vnitřní i vnější bezpečnost ve smyslu zachování celistvosti území členského státu a jeho institucí. Veřejný pořádek je obecně vykládán ve smyslu prevence narušení společenského řádu (vše v kapitole 3.1. sdělení).

[22] Rovněž NSS (byť ve vztahu k zákonu o azylu, který ovšem rovněž pracuje s pojmem „bezpečnost státu“) již dospěl k závěru, že nebezpečí pro bezpečnost státu směřuje buď přímo proti České republice (hlava IX trestního zákoníku), nebo proti jiným chráněným zájmům v takovém rozsahu, z důvodů nebo způsobem, že může představovat ohrožení bezpečnosti České republiky. Trestná činnost (byť opakovaná) spočívající v přečinech proti majetku nepředstavuje nebezpečí pro bezpečnost státu (rozsudek ze dne 9. 2. 2017, čj. 1 Azs 216/2016-41, č. 3596/2017 Sb. NSS, body 19 a 25). Na toto pojetí „bezpečnosti státu“ NSS navázal i později, když zdůraznil, že zvlášť závažný zločin spadající do kategorie obecné kriminality sám o sobě nepředstavuje nebezpečí pro bezpečnost státu (rozsudek ze dne 23. 4. 2020, čj. 5 Azs 189/2015-127, č. 4084/2020 Sb. NSS, body 61 a 62).

[23] Důležité v každém případě je, že jde o výklad pojmu majícího základ v právu EU, proto výklad tohoto pojmu pomocí vnitrostátního právního předpisu (např. ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, jak to udělal krajský soud v této věci), sám o sobě neobstojí (shodně již 1 Azs 216/2016, bod 20).

---

[2] Sdělení komise Evropskému parlamentu a Radě o pokynech pro lepší provádění a uplatňování směrnice 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52009DC0313.

[24] Správní orgány i krajský soud tedy vyložily ohrožení bezpečnosti státu podle § 87e odst. 1 písm. f) zákona o pobytu cizinců nesprávně (příliš široce), a to v rozporu s ustálenou judikaturou NSS a SDEU. Ohrožení bezpečnosti státu nelze chápat jako jakékoli „*ohrožení života, zdraví a (značných) majetkových hodnot v případě násilné či hospodářské trestné činnosti*“, je třeba jej chápat ve smyslu závěrů uvedených v bodech [20] až [22] shora. Cizincovu kriminální činnost lze pod ohrožení bezpečnosti státu zařadit až při skutečně vysokém stupni její nebezpečnosti, typicky jde-li o organizovanou kriminalitu, ohrožující nějaký z výše uvedených atributů.

[25] NSS však po seznámení se s obsahem utajovaných informací dospěl k závěru, že informace v nich obsažené svědčí o důvodné domněnce ohrožení bezpečnosti státu i při takto podaném užším pojetí. Odlišné posouzení ze strany NSS tedy nemělo vliv na zákonnost rozsudku krajského soudu ani správních rozhodnutí. NSS souhlasí se správními orgány, že stěžovatel na základě obsahu utajovaných informací představoval ohrožení pro bezpečnost státu, tak jak jej vymezil velký senát SDEU (viz bod [20] shora). Ve výsledku tak kasační námitka důvodná není.

III.C. *K obsahu a aktuálnosti utajovaných informací*

[26] V první části této kasační námitky stěžovatel namítl, že starší utajovaná informace V5/2018-OAM sloužila v jeho dřívějších řízeních k závěru o narušení veřejného pořádku, nikoli ohrožení bezpečnosti státu. Krajský soud nicméně závěr o ohrožení bezpečnosti státu opírá i o tuto utajovanou informaci. Rozlišování mezi narušením veřejného pořádku a ohrožením bezpečnosti státu má ovšem vliv i na použitelnost jednotlivých utajovaných informací. V tomto případě to dle stěžovatele znamená, že jedinou zohledněnou utajovanou informací měla být novější utajovaná informace V153/2020-OAM.

[27] Tato část námitky není důvodná. Ze správních rozhodnutí i rozsudku krajského soudu je zřejmé, že po celou dobu řízení vycházely správní orgány i krajský soud z ustáleného závěru, že novější utajovaná informace aktualizovala a rozšířila starší utajovanou informaci. Právě na základě aktualizované a rozšířené informace dospěly správní orgány k závěru o posunu z hrozby pro veřejný pořádek k ohrožení bezpečnosti státu. Starší utajovaná informace tedy sloužila jako základ pro poznání správních orgánů, které dále rozvedla novější utajovaná informace. Z ní správní orgány již vyvodily, že stěžovatel představoval ohrožení bezpečnosti státu. NSS nevidí důvod, proč by správní orgány nemohly přihlédnout též ke starší utajované informaci. Závěr o nebezpečnosti stěžovatele současně postavily právě na konkretizaci informací v novější utajované informaci.

[28] V druhé části této kasační námitky stěžovatel namítl, že hodnocení utajované informace musí vedle požadavku na věrohodnost, přesvědčivost a konkrétnost naplňovat i další kritéria spočívající v tom, že osobní chování žadatele představuje aktuální, skutečnou a dostatečně závažnou hrozbu.

[29] NSS k tomu uvádí následující. K rozhodování na základě utajovaných informací NSS konstantně judikuje, že listiny v utajovaných podkladech nemohou být pouze vyjádřením názoru jejich zpracovatele, bez patřičného skutkového základu v podkladech

zachyceného a soudem ověřitelného. Správní soudy musí mít možnost zhodnotit věrohodnost a přesvědčivost skutečností uvedených v utajovaných podkladech a jejich význam ve vztahu ke sporné věci (usnesení rozšířeného senátu ze dne 1. 3. 2016, čj. 4 As 1/2015-40, č. 3667/2018 Sb. NSS, bod 32). Smyslem a účelem soudní kontroly rozhodování na základě utajovaných informací je mj. zajistit, aby byly používány jen informace skutečné a věrohodné, nikoli vyfabulované. Tyto informace musí poskytovat dostatečně přesný a spolehlivý skutkový základ pro právní posouzení věci (srov. rozsudek ze dne 12. 3. 2020, čj. 2 Azs 259/2019-28, bod 22).

[30] NSS k obsahu informací především uvádí, že utajované informace uvedeným požadavkům vyhověly. Utajované informace vytvářejí plastický, dlouhodobý a poměrně ucelený obraz o tom, jaké činnosti a kontakty stěžovatel v tuzemsku i v cizině rozvíjí ve vztahu ke skutečně nebezpečnému kriminálnímu prostředí. Je zřejmé, že se nejedná o informace vypovídající o jednorázové aktivitě stěžovatele, ale naopak jde o mozaiku skutečností probíhajících dlouhodobě. Jde o informace podložené a věrohodné.

[31] Utajované informace však musí být též aktuální. Jak říká již samotná směrnice 2004/38/ES v čl. 27 odst. 2, osobní chování cizince musí představovat skutečné, *aktuální* a dostatečně závažné ohrožení některého ze základních zájmů společnosti. Tyto závěry potvrzuje i judikatura Soudního dvora, která opakovaně dospěla k závěru, že opatření odůvodněná důvody veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti lze přijmout pouze tehdy, když se ukáže, že osobní chování dotyčné osoby představuje „*v současné době*“ skutečné a dostatečně závažné ohrožení některého ze základních zájmů společnosti (rozsudek SDEU ze dne 8. 12. 2011, *Nural Ziebell*, C-371/08, EU:C:2011:809, bod 82, rozsudek velkého senátu SDEU ze dne 2. 5. 2018, spojené věci C-331/16 a C-366/16, *K. a H. F.*, EU:C:2018:296, bod 52, či již výše citovaný rozsudek velkého senátu SDEU C-304/14, bod 40). V obdobném duchu ostatně hovoří i judikatura NSS, která zdůrazňuje, že zruší-li správní soud rozhodnutí žalované Komise pro rozhodování ve věcech pobytu cizinců, musí žalovaná znovu posoudit trvání hrozby pro veřejný pořádek (či národní bezpečnost jako v případě nynějším) s ohledem na plynutí času ke dni vydání nového rozhodnutí (rozsudek NSS ze dne 8. 10. 2021, čj. 5 Azs 314/2020-52, bod 50).

[32] Starší utajovaná informace pochází z roku 2018, novější utajovaná informace z počátku září 2020. Nyní přezkoumávané rozhodnutí žalované je ze dne 24. 8. 2022. Žalovaná tedy založila své rozhodnutí na dva roky starých utajovaných informacích. Takto staré utajované informace ale neumožňovaly učinit závěr, že stěžovatel představoval ke dni rozhodování žalované skutečné a zejména aktuální ohrožení pro bezpečnost státu. Utajované informace byly aktuální při prvním rozhodování ministerstva a žalované (dne 3. 3. 2021 a 30. 6. 2021), po třech kolech soudního přezkumu a uplynutí dalšího více než roku od jejich vyhotovení to však již neplatí, tím spíše měnilo-li se právní hodnocení těchto informací (viz shora, část **III.B.**). Žalovaná vycházela z příliš starých utajovaných informací, které neumožňovaly aktuální posouzení věci, jak vyžaduje směrnice 2004/38/ES a na ni navazující judikatura SDEU i NSS.

[33] Tato vada sama o sobě postačí ke zrušení rozsudku a taktéž rozhodnutí žalované.

III.D. *K tvrzenému porušení procesních práv stěžovatele ve vztahu k utajovaným informacím*

[34] Úvodem tohoto okruhu kasačních námitek stěžovatel namítl, že se krajský soud nezabýval přístupem k utajovaným informacím v případě cizinců s právním nárokem na udělení pobytového oprávnění.

[35] NSS dává stěžovateli za pravdu, krajský soud se touto námitkou skutečně nezabýval. Zatížil tak svůj rozsudek nepřezkoumatelností. Protože však NSS shledal důvod ke zrušení rozhodnutí žalované (III.C.), je rozumné a procesně efektivní, aby se NSS vyjádřil též k této otázce. Soud tak činí nad rámec nezbytně nutného, v zájmu efektivního vyřešení věci.

[36] Podle § 36 odst. 3 správního řádu platí, že nestanoví-li zákon jinak, musí být účastníkům před vydáním rozhodnutí dána možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí. Toto pravidlo je jednou ze zákonných záruk ústavně chráněných principů spravedlivého procesu. Jednou z výjimek z tohoto pravidla, o kterou jde v nynější věci, je situace, kdy podkladem rozhodnutí jsou písemnosti a záznamy, které jsou za podmínek § 17 odst. 3 správního řádu uchovávány odděleně mimo spis. Příkladem takových písemností a záznamů jsou též utajované informace, které byly správnímu orgánu poskytnuty policií nebo zpravodajskými službami. V takovém případě se může účastník, o jehož právním nároku se v řízení rozhoduje, s těmito podklady seznámit pouze v podobě, která nezmaří účel jejich utajení; není-li to možné, sdělí se takovému účastníkovi alespoň v obecné rovině, jaké skutečnosti z těchto podkladů vyplývají. Správní orgán si předtím, než účastníkovi umožní seznámit se s podklady podle předchozí věty, vyžádá vyjádření orgánu, který tyto podklady poskytl. Nerozhoduje-li se v řízení o právním nároku účastníka, není účastník oprávněn seznámit se s podklady rozhodnutí, které jsou za podmínek v § 17 odst. 3 uchovávány odděleně mimo spis.

[37] Citovaný § 36 odst. 3 správního řádu tedy rozlišuje mezi účastníky, o jejichž právním nároku se v řízení rozhoduje, a účastníky jinými (takovými, o jejichž právním nároku se v řízení nerozhoduje). Prvně uvedení účastníci s „právním nárokem“ mají procesní právo seznámit se s utajovanými podklady, je-li to možné, pouze v podobě, která nezmaří účel jejich utajení; není-li to možné, sdělí se jim alespoň v obecné rovině, jaké skutečnosti z těchto podkladů vyplývají. Naproti tomu účastníci jiní, „bez právního nároku“ na výsledek řízení, procesní právo seznámit se s utajovanými podklady rozhodnutí nemají. Ovšem i takoví účastníci mají právo alespoň na to, aby jim správní orgán sdělil alespoň v obecné rovině, jaké skutečnosti z utajovaných podkladů vyplývají (již cit. rozsudek 10 Azs 438/2021, body 9 až 21).

[38] Jak již NSS opakovaně vysvětlil, rozhodováním o právním nároku ve smyslu § 36 odst. 3 správního řádu je nutno rozumět takovou úpravu, kdy správní orgán musí vydat pozitivní rozhodnutí za podmínky, že žadatel splní všechny zákonem stanovené podmínky. Naproti tomu rozhodováním o „právním nároku“ typicky není, je-li vydání kýženého rozhodnutí v řízení o žádosti podmíněno správním uvážením správního orgánu nebo je „nárokovost“ výsledku řízení právním řádem jinak relativizována (10 Azs 438/2021, bod 16).

[39] K řízení o vydání povolení k přechodnému pobytu rodinného příslušníka občana EU dospěl již NSS k závěru, že se jedná o „nárokové“ správní řízení (rozsudek NSS ze dne 3. 11. 2022, čj. 10 Azs 202/2022-42, bod 18). V nynějším případě tedy mělo ministerstvo povinnost postupovat podle § 36 odst. 3 správního řádu tak, že stěžovatele seznámí s utajovanými podklady v podobě, která nezmaří účel jejich utajení (předtím mělo ministerstvo vyžádat vyjádření orgánu, který tyto utajované podklady poskytl). Teprve nebylo-li by to možné, mělo sdělit stěžovateli alespoň v obecné rovině, jaké skutečnosti z těchto podkladů vyplývají (10 Azs 202/2022, bod 19).

[40] Ministerstvo stěžovatele s utajovanými podklady neseznámilo. Dospělo totiž k závěru, že s ohledem na jejich povahu není možné, aby se s nimi stěžovatel seznámil v jakékoli podobě, neboť by tak byl zmařen účel jejich utajení (to je uvedeno v záznamu do spisu z 24. 11. 2020, který je podepsán vedoucím oddělení pobytového správního řízení ministerstva, a dále na několika místech v samotném rozhodnutí). NSS však upozorňuje, že si ministerstvo nevyžádalo vyjádření policie, zda smí, nebo nesmí stěžovatele s utajovanými podklady seznámit – o tom si ministerstvo učinilo úsudek samo (viz obsah správního spisu). NSS opakuje, že dle zákona si ministerstvo mělo vyžádat vyjádření orgánu, který utajované podklady poskytl (to jasně říká § 36 odst. 3 správního řádu).

[41] Ve druhé části této kasační námitky stěžovatel říká, že pokud mu skutečně ministerstvo nemohlo utajované informace zpřístupnit, mělo mu každopádně sdělit alespoň jejich podstatné důvody. Informace o obsahu utajovaných informací však prý nebyly dostatečné. Stěžovatel si je vědom § 169m odst. 3 zákona o pobytu cizinců, ovšem užití tohoto ustanovení a z něj plynoucí výluky z odůvodnění správního rozhodnutí nelze aplikovat automaticky, správní orgány musí v každém případě zvážit, zda ohrožení bezpečnosti státu dosahuje takové intenzity, aby správní orgán postupoval právě podle § 169m odst. 3 zákona o pobytu cizinců a výluku z odůvodnění správního rozhodnutí uplatnil.

[42] Tato námitka není důvodná. NSS se již v minulosti obsáhle vyjádřil právě k § 169m odst. 3 zákona o pobytu cizinců. NSS toto ustanovení vyložil ústavně konformně (10 Azs 521/2021, body 24 až 37) a správní orgány tento výklad respektovaly. NSS opakuje, že správní orgány považují stěžovatele za osobu ohrožující bezpečnost státu, krom toho mu sdělily v obecné rovině, jaké skutečnosti z utajovaných podkladů vyplývají (*stěžovatelova nežádoucí činnost ve vztahu ke kriminálnímu prostředí, která se postupem času stupňuje*).

III.E. *K účastenství stěžovatelových rodinných příslušníků ve správním řízení*

[43] Dále stěžovatel namítl, že správní orgány nejednaly s jeho rodinnými příslušníky jako s účastníky správního řízení. Krajský soud prý tuto námitku nesprávně posoudil jako nepřípustnou, neboť jí podal sám stěžovatel, a nikoli právě rodinní příslušníci. Stěžovatel ale tento žalobní bod podal ve spojitosti s tím, že kvůli neúčasti rodinných příslušníků jako účastníků správního řízení nebyl ve správním řízení dostatečně zjištěn skutkový stav ve spojitosti se zásahem do jeho rodinného života.

[44] Podle ustálené judikatury může žalobce v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu účinně namítat jen tu nezákonnost rozhodnutí, kterou byl zkrácen na svých právech. Nemůže se dovolávat porušení práv někoho jiného (viz již rozsudek ze dne 29. 7. 2004, čj. 7 A 139/2001-67, č. 379/2004 Sb. NSS, a navazující judikatura).

[45] Zákon o pobytu cizinců k účastenství neobsahuje speciální úpravu, proto je třeba vyjít z § 27 správního řádu. V případě rodinných příslušníků cizinců, o jejichž pobytu správní orgány rozhodují, je třeba zpravidla uvažovat o účastenství podle § 27 odst. 2 správního řádu. Dané ustanovení zakládá účastenství na základě přímého dotčení, resp. potenciální hrozby takového dotčení. Takové dotčení se vztahuje přímo k rodinnému příslušníkovi. Ten jediný tak mohl být dotčen na procesních právech tím, že s ním správní orgány nejednaly jako s účastníkem řízení. Pouze on se tedy smí bránit proti tomu, že nebyl vzat jako účastník řízení.

[46] Pokud by stěžovatel uplatnil v žalobě pouze námitku spočívající v opomenutí jiného účastníka (zde rodinných příslušníků), nemohl by se jí krajský soud vskutku věcně zabývat, neboť k zásahu do veřejných subjektivních práv stěžovatele dojít nemohlo. Stěžovatel vznesl námitku opomenutých rodinných příslušníků jako účastníků správního řízení v kontextu dalších žalobních bodů, které však již souviset s jeho právy mohly – např. že se opomenutí rodinných příslušníků jako účastníků správního řízení projevilo v nedostatečně zjištěném skutkovém stavu (rozsudek NSS ze dne 22. 7. 2022, čj. 8 Azs 101/2022-61, body 11 až 13). Krajský soud proto pochybil, touto námitkou se měl zabývat. Protože NSS rozhodnutí žalované ruší, je účelné a efektivní pro další postup žalované poskytnout odpověď i na tuto námitku, byť jako *obiter dictum* (nad rámec nezbytně nutného).

[47] Stěžovatel namítl, že právě kvůli tomu, že s jeho rodinnými příslušníky správní orgány nejednaly jako s účastníky řízení, nebyl zjištěn skutkový stav s ohledem na zásah do rodinného a soukromého života. Především nízký věk stěžovatelových nezletilých synů prý činí přítomnost stěžovatele nezbytnou. Zdravý psychologický vývoj dětí vyžaduje přítomnost obou rodičů. Stěžovatel se společně s manželkou podílí na výchově všech dětí, součinnost obou manželů je dále nezbytná v jejich podnikatelských aktivitách, které jsou svou povahou natolik rozsáhlé, složité a komplexní, že je stěžovatelova přítomnost stěžejní. Pokud s rodinnými příslušníky správní orgány nejednaly jako s účastníky řízení, navrhoval stěžovatel alespoň jejich výslechy (především manželky a dcery – viz s. 12 rozhodnutí ministerstva).

[48] Ministerstvo návrhy na výslechy zamítlo, neboť zásah do stěžovatelova soukromého a rodinného života je již dostatečně zjištěn. S tím však NSS nesouhlasí. Správní orgány v rozhodnutích sice uvedly poměrně obsáhlé pasáže, ve kterých hodnotily zamítnutí stěžovatelovy žádosti z pohledu zásahu do soukromého a rodinného života, tyto pasáže jsou však z větší části jen reprodukcí dříve vyslovených závěrů judikatury. Žalovaná se proto v novém rozhodnutí zaměří na ty pasáže, které neopakují judikaturu, ale konkrétně a individuálně se věnují stěžovatelově situaci. Tyto pasáže pak v novém rozhodnutí rozvede, a to i v reakci na stanoviska či výslechy stěžovatelových rodinných příslušníků.

[49] Zásah do soukromého a rodinného života stěžovatele tedy nebyl posouzen dostatečně. NSS k tomu uvádí, že v dalším řízení žalovaná zahrne stěžovatelovy rodinné příslušníky mezi účastníky správního řízení (NSS již opakovaně uvedl, že rodinní příslušníci cizinců jsou účastníky řízení podle § 27 odst. 2 správního řádu, srov. např. rozsudek ze dne 8. 10. 2021, čj. 5 Azs 314/2020-52, body 43 a 44, s citací starší judikatury) a doplní posouzení stěžovatelova soukromého a rodinného života.

III.F. *K postavení stěžovatelových rodinných příslušníků jako osob zúčastněných na soudním řízení*

[50] Krajský soud dospěl k závěru, že stěžovatelovým rodinným příslušníkům nesvědčí v soudním řízení postavení osob zúčastněných na řízení. Rodinných příslušníků se prý rozhodnutí o stěžovatelově neudělení přechodného pobytu dotýká pouze nepřímo prostřednictvím stěžovatele. Právo na soukromý a rodinný život stěžovatelových rodinných příslušníků není předmětem řízení, tudíž z povahy věci se zamítavé rozhodnutí nemůže kromě stěžovatele nikoho jiného dotknout (bod 13 rozsudku krajského soudu). Stěžovatel s tímto závěrem nesouhlasí a odkazuje na rozsudky NSS (např. 5 Azs 314/2020).

[51] Krajský soud sice na judikaturu NSS odkázal, považoval ji však za nedostatečně odůvodněnou, rozpornou a údajně na ni následná praxe NSS nenavazuje. Krajský soud s rodinnými příslušníky stěžovatele navíc nejednal jako s osobami zúčastněnými na řízení ani v minulých řízeních a NSS to za vadu nikdy neoznačil, byť k ní jinak přihlíží z úřední povinnosti (body 14 až 19 rozsudku krajského soudu).

[52] I v této otázce se krajský soud mýlí. NSS již v minulosti dospěl k závěru, že rodinné příslušníky cizince je třeba považovat za osoby přicházející v úvahu jako osoby zúčastněné na řízení před krajským soudem již před vydáním rozsudku 5 Azs 314/2020 (např. rozsudky NSS ze dne 14. 1. 2016, čj. 7 Azs 301/2015-26, a ze dne 16. 12. 2017, čj. 2 Azs 365/2017-26). Přímo ve vztahu k přechodnému pobytu rodinného příslušníka občana Unie rozpracoval NSS tyto závěry právě v rozsudku 5 Azs 314/2020. Žádost o vydání povolení k přechodnému pobytu jako rodinný příslušník občana Unie podává cizinec právě za účelem sloučení rodiny. Řízení o vydání pobytového oprávnění se tak netýká pouze stěžovatele samotného, ale přímým způsobem zasahuje také do práv jeho rodinných příslušníků. Správní rozhodnutí proto objektivně zasahuje rovněž do jejich práv a povinností (5 Azs 314/2020, body 43 a 45).

[53] Je tedy nutné odlišit dotčení práva na soukromý a rodinný život rodinných příslušníků, na straně jedné, a přiměřenost dopadů rozhodnutí do soukromého a rodinného života cizince (žadatele), na straně druhé. I rodinní příslušníci tak musí mít šanci hájit své právo na soukromý a rodinný život v soudním řízení.

[54] Krajský soud naznačil, že judikatura je v této otázce rozporná, neboť v řadě jiných věcí NSS nerušil rozsudky krajských soudů, třebaže krajský soud rodinné příslušníky do soudního řízení jako osoby zúčastněné nezapojil. Přitom by je dle krajského soudu rušit měl, neboť je to vada, k níž NSS přihlíží i bez návrhu. NSS k tomu jen stručně uvádí, že právě uvedená argumentace není správná. Podsouvá totiž do českého právního řádu jakýsi „ultrarigidní“ precedentní systém, ve kterém judikatura zavazuje nejenom v tom, co

nejvyšší soud v rozsudku řekl, ale též v tom, co sice neřekl, ale říci měl, ovšem na základě něčeho, co se (možná) skrývá někde v soudním spise (podobně rozsudek ze dne 30. 7. 2020, čj. 10 Afs 173/2017-58, bod 52). Rodinní příslušníci v jiných věcech se přece nemuseli na soudním řízení účastnit též z jiných důvodů – např. o vstup do řízení vůbec neměli zájem.

[55] V každém případě platí, že tu není žádný právní názor NSS, dle něhož rodinní příslušníci *nejsou* osobami zúčastněnými na řízení o žalobě proti rozhodnutí o přechodném pobytu rodinného příslušníka občana Unie. Proto není v judikatuře NSS ani žádný rozkol.

III.G. *K výkladu čl. 14 odst. 4 druhé věty Listiny základních práv a svobod a z něj plynoucího zákazu nutit občana České republiky k opuštění vlasti; k výkladu čl. 20 Smlouvy o fungování EU*

[56] K výkladu čl. 14 odst. 4 druhé věty Listiny a z něj plynoucího zákazu nutit občana České republiky k opuštění vlasti stěžovatel namítl, že krajský soud vyložil tento zákaz nesprávně.

[57] NSS předně uvádí, že v pasážích zabývajících se výkladem čl. 14 odst. 4 druhé věty Listiny a jeho použití na tento případ je rozsudek krajského soudu poněkud nesrozumitelný. NSS především nerozumí, proč krajský soud vůbec uváděl obsáhlou pasáž zabývající se právě historickým výkladem čl. 14 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (body 58 až 70 rozsudku krajského soudu).

[58] Přes celkovou nesrozumitelnost těchto obsáhlých pasáží (včetně rozsáhlých historických úvah) se zdá, že se krajský soud pokoušel polemizovat s rozsudky NSS ze dne 23. 12. 2019, čj. 10 Azs 301/2019-40, č. 3988/2020 Sb. NSS, a ze dne 27. 10. 2021, čj. 8 Azs 303/2019-49, č. 4281/2022 Sb. NSS. Podstatou obou rozsudků je, že pokud nezletilé dítě (občan České republiky) pobývá s rodičem (cizincem) na českém území a je na tomto rodiči závislé, nemůže být cizinec k povinnosti vycestovat z území nucen. Jinak by s ním muselo z území vycestovat i nezletilé dítě, tudíž by bylo jako občan České republiky nuceno k opuštění vlasti (čl. 14 odst. 4 věta druhá Listiny základních práv a svobod), resp. jako občan Evropské unie k opuštění území Evropské unie [čl. 20 odst. 2 písm. a) Smlouvy o fungování EU].

[59] NSS se při výkladu čl. 14 odst. 4 Listiny inspiroval judikaturou SDEU k čl. 20 Smlouvy o fungování EU (SFEU) o občanství Unie. Rovněž drtivá většina judikatury SDEU se týká právě dětí závislých na rodičích, občanech třetích států (rozsudek velkého senátu SDEU ze dne 10. 5. 2017, *Chavez-Vilchez a další*, C-133/15, EU:C:2017:354).

[60] To však neznamená, že by tato judikatura nikdy nemohla dopadnout též na zletilé občany Unie. Jak tuto judikaturu Soudní dvůr shrnul, je-li občan Unie zletilý, o vztahu závislosti, který může odůvodňovat přiznání odvozeného práva pobytu na základě čl. 20 SFEU občanovi třetí země, lze uvažovat pouze *ve výjimečných případech*, kdy s přihlédnutím ke všem relevantním okolnostem nemůže být občan Unie žádným způsobem odloučen od rodinného příslušníka, na kterém je závislý. Naopak v typičtější situaci, je-li občan Unie nezletilý, posouzení existence takového vztahu závislosti musí být založeno na zohlednění všech okolností daného případu, „*zejména věku dítěte, jeho fyzického*

a emočního vývoje, míry jeho citové vazby na každého z rodičů, jakož i rizika, že by odloučení od rodiče, který je státním příslušníkem třetí země, ohrozilo psychickou rovnováhu dítěte. Existence rodinného vztahu s tímto státním příslušníkem, ať už biologické či právní povahy, není dostačující a soužití s posledně uvedeným není pro účely konstatování takového vztahu závislosti nezbytné“ (rozsudek velkého senátu SDEU ze dne 8. 5. 2018, C-82/16, EU:C:2018:308, bod 76). Odvozené právo pobytu cizince na základě čl. 20 SFEU nelze přiznat jen proto, že to pro občana Unie může být „*žádoucí z důvodů hospodářských nebo pro zachování rodinné jednoty na území Unie*“ (tamtéž, bod 74, s citací starší judikatury).

[61] V nynější věci nevyvstaly žádné okolnosti, ze kterých by bylo možné usoudit, že dcera stěžovatele (česká občanka, a proto též občanka Unie) musí opustit svou nově získanou vlast. Jde totiž o zletilou (v době rozhodování žalované dvacetiletou) studentku vysoké školy, která není na otci závislá žádným mimořádným způsobem, který by se vymykal normálnímu stavu u vysokoškoláků. Stěžovatelova spekulace, že jeho dcera bude muset opustit české území, tak nemá oporu v žádných mimořádných skutkových okolnostech. Pokud by snad dcera žalobce raději vskutku opustila české území a odjela za otcem do ciziny, šlo by jen o její rozhodnutí.

[62] Tato námitka proto není důvodná.

IV. Závěr a náklady řízení

[63] NSS tedy shrnuje, že žalovaná vyšla z více než dva roky staré utajované informace. Proto nemohla dospět k závěru, že stěžovatel představuje *aktuální* ohrožení pro bezpečnost státu. Kasační stížnost je tak důvodná a NSS zrušil rozsudek krajského soudu i rozhodnutí žalované. Podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. pak NSS vrátil věc žalované k dalšímu řízení. Žalovaná je vázána právním názorem vysloveným v tomto rozsudku. V dalším řízení proto aktualizuje podklady pro rozhodnutí. Bude-li žalovaná znovu rozhodovat na základě utajované informace, vyžádá si vyjádření orgánu, který utajovanou informaci poskytl, zda lze informaci či její část poskytnout stěžovateli (§ 36 odst. 3 správního řádu). Žalovaná rovněž zahrne stěžovatelovy rodinné příslušníky jako účastníky správního řízení podle § 27 odst. 2 správního řádu a lépe individualizuje úvahy ve vztahu k zásahu do soukromého a rodinného života a nejlepšího zájmu nezletilých dětí (s ohledem na stěžovatelem tvrzené okolnosti).

[64] Závěrem pak NSS vyzývá Krajský soud v Plzni, aby ve svých rozsudcích více dbal judikatury NSS a Soudního dvora Evropské unie. V nynější věci se snad až na jednu právní otázku (výklad pojmu „ohrožení bezpečnosti státu“) neřešily nové právní otázky, nýbrž naopak otázky již opakovaně zdejším soudem řešené – srov. obsáhlý aparát citovaných rozhodnutí v odůvodnění výše, mezi kterými jsou především rozsudky velkého senátu Soudního dvora EU a dále rozsudky NSS, často publikované v jeho Sbírce rozhodnutí. Soudní rozhodnutí není akademický traktát, proto se soud nemá pouštět do učených a pro věc zbytečných úvah (srov. např. argumentace Augšpurským říšským a konfesním mírem z roku 1555 v bodě 59 rozsudku krajského soudu).

[65] Podle § 110 odst. 3 věty druhé s. ř. s. rozhodne NSS v případě, že zruší rozhodnutí žalované, o nákladech řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení před krajským

soudem. Žalovaná právo na náhradu nákladů řízení nemá, neboť ve věci neměla úspěch. Stěžovatel naopak úspěšný byl, proto mu náhrada nákladů náleží (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.).

[66] Náklady v řízení o žalobě spočívají v soudním poplatku za žalobu ve výši 3000 Kč a v soudním poplatku za návrh na přiznání odkladného účinku žaloby ve výši 1000 Kč. Odměna advokáta činí čtyři úkony právní služby, tj. příprava a převzetí zastoupení, sepsání žaloby včetně návrhu na přiznání odkladného účinku, sepsání repliky k vyjádření žalované a účast na jednání před soudem [§ 11 odst. 1 písm. a), d) a g) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)], činí 4 × 3100 Kč [§ 7 ve spojení s § 9 odst. 4 písm. d) advokátního tarifu], plus paušální částku ve výši 300 Kč za každý úkon právní služby (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu), tedy 4 × 300 Kč. Odměna advokáta v řízení před krajským soudem tak dohromady činí 13 600 Kč. Protože je advokát plátcem DPH (§ 14a advokátního tarifu), odměna se podle § 57 odst. 2 s. ř. s. zvyšuje o 21 % z částky 13 600 Kč, tedy o 2856 Kč. Náklady řízení před krajským soudem tedy celkově představovaly částku ve výši **20 456** Kč (4000 + 16456).

[67] V řízení o kasační stížnosti stěžovatel vynaložil soudní poplatek 5000 Kč. Odměna advokáta činí jeden úkon právní služby, tj. sepsání kasační stížnosti, 3100 Kč + paušální částka 300 Kč. K tomu je třeba připočíst DPH z částky 3 400 Kč ve výši 714 Kč. Celkově tedy náklady řízení před NSS představovaly částku ve výši **9114** Kč (5000 + 4114).

[68] Žalovaná je tedy povinna stěžovateli k rukám advokáta uhradit náklady řízení v celkové výši 29 570 Kč, a to ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 8. března 2023

Zdeněk Kühn
předseda senátu